

תוכן העניינים

ז	פתח דבר – אהרן ממן
ט	הקדמה
יא	לוח הקיצורים למהדורות ההגדה
1	חלק א: ההגדות
3	מבוא
3	בחירת ההגדות
5	הרכב ההגדה
6	מחקר ההגדות בלאדינו
9	תיאור ההגדות
9	הקורפוס
16	סיכום
17	תכונות ההגדות
17	התכונות החיצוניות
17	א. צורה
17	ב. כתב
18	ג. החלקים המתורגמים ללאדינו בהגדה
18	ד. הקבלה בין העברית ללאדינו בהנחיות לעריכת הסדר
19	ה. הלשון והסגנון בתיאורי התמונות
20	ו. סוף ההגדה
21	סיכום התכונות החיצוניות
22	התכונות הפנימיות
22	הדגמה
25	א. מילוליות
26	ב. שימוש באוצר מילים ארכאי ובצורות דקדוקיות ארכאיות
27	ג. שיעור המילים העבריות
28	ד. פרשנות
29	ה. דמיון פונטי לעברית
30	ו. גיוון סגנוני
30	כתיב ההגדות
33	ייחודם של תרגומי הלאדינו להגדות
33	א. תכונות אידיויסינקראטיות של טקסט
36	ב. ייחוד תרגומי ההגדות בהשוואה לתרגומי לאדינו אחרים
39	קיצורים וביבליוגרפיה

47	חלק ב: המילון
49	עקרונות המילון
49	א. סוגי הטקסטים וסימונם
49	ב. בעיות הכתיב
51	ג. מבנה הערכים
52	ד. סימון המהדורות
53	מילון עברית-לאדינו
183	מילון לאדינו-עברית
341	נספחים
343	נספח 1: קטעי הטקסט בסדר הא"ב של קיצוריהם
345	נספח 2: קטעי הטקסט כסדרם בהגדה
347	נספח 3: קיצורי ההנחיות
348	נספח 4: התמונות ותיאורן
353	נספח 5: צילומים מן ההגדות
vii	תקציר אנגלי

פתח דבר

ההגדה של פסח זכתה יותר מכל טקסט עברי אחר להיכנס לְלִפְּהָה של התרבות היהודית. על כל מורכבותה הטקסטואלית – פרקי מקרא מכאן ומדרשי חז"ל מסובכים מכאן, ציטוטים ופיוטים, וטקסי ליל הסדר, ההלכות והמנהגים השזורים בה לכל אורכה – היא נעשתה יתד ופינה להרצאה העממית של המוטיבים הבסיסיים ביותר בתולדות ישראל ולהנחלה חוזרת ונשנית של הגדרת הזהות היהודית בכל שדרות העם. ובאשר עצם קריאתה, לימודה ושינונה הם המימוש המעשי של מצוות "והגדת לבנך" – הם הם המשמעות של "ליל הסדר", ליל הלימוד – היא אף זכתה ליתרגם בעל פה ובכתב ללשונות היהודים לגוניהן, פזורה פזורה ולשונה ולהגיה.

ספר זה מייחד את הדיבור על תרגומי ההגדה של פסח לספרדית היהודית, לשון שנהגה בשעתה בספרד שלפני הגירוש ולימים שלחה פארות וענפים לתחומי מושב יהודיים רבים באימפריה העותומאנית, במדינות אחרות באירופה המערבית, ובצפון אפריקה; הדיון, ליתר דיוק, הוא באוצר המילים בתרגומי ההגדה ללאדינו.

כבר פורסמו מאמרים אחדים בתחום זה, אך הם בבחינת ראשית מחקר בלבד. בספר שלפנינו פורשת פרופ' אורה (רודריג) שורצולד את מלוא הנתונים הנוגעים לעניין זה, ברירעה רחבה ומסועפת וכמעט בהיקף קונקורדנציוני. את מחקרה היא ביססה על לא פחות מתשעה עשר נוסחים של התרגום, למן מהדורת סלוניקי 1565 (לערך), דרך מהדורות איטליה, ועד מהדורות בודפשט 1894 ותל אביב 1965. מְנוסְחֵי תרגום אלה היא כינסה למילון מקיף את כל החומר בספרדית יהודית – זה שבתרגום קטעי ההגדה, זה שבהנחיות לעורך הסדר, וזה שבכיתוב התמונות המלוות את סיפור ההגדה – וערכה אותו על פי שתי נקודות מוצא, העברית, והספרדית היהודית. מן הערכים המילוניים ניבטים הבדלי התרגום שבין המסורות השונות, חלקם משקפים הבדלים פרשניים, וחלקם הבדלים לשוניים ודיאלקטיים, וכמובן גם הבדלי הכתיב. פרופ' שורצולד, בלשנית בעלת שם בחקר העברית ומחוקרי הלאדינו המובילים בדורנו, עסקה במחקר זה רק בתרגומי הלאדינו שנדפסו באות עברית, ושיירה את אלה שנדפסו באות לטינית למחקר נפרד באשר הן משקפות זיקה גדולה לספרדית הכללית.

לשני חלקי המילון, הספרדי-עברי והעברי-ספרדי, היא הקדימה מבוא מאלף על בחינות שונות של אוצר מילים זה וכמובן תיארה את קורפוס ההגדות ששימשו בסיס למחקרה. חקר תולדות הלאדינו על להגיה ודרכי מסירתה, תוך השוואה לחיבורי יסוד אחרים, על גלגולי הדפוס של ההגדה, תוך דיון פילולוגי, בלשני והיסטורי מעמיק, יצא נשכר מעושר הכללים והפרטים שבספר זה.

אהרן ממן

ירושלים, סיון תשס"ח

Table of Contents

Abstract	vii
Preface – Aharon Maman	ı
Foreword	ıı
Table of Abbreviations of the Haggadot	ııı
Part 1: The Haggadot	1
Introduction	3
The choice of the Haggadot	3
The Haggadah components	5
The Study of the Haggadot	6
Description of the Haggadot	9
The corpus	9
Summary	16
The features of the Haggadot	17
External features	17
a. Form	17
b. Orthography	17
c. The translated parts into Ladino	18
d. Hebrew and Ladino parallel instructions	18
e. Language and style of the picture captions	19
f. The end of the Haggadah	20
Summary of the external features	21
Internal features	22
Example	22
a. literalness	25
b. Lexical and grammatical archaism	26
c. The rate of Hebrew words	27
d. Interpretation	28
e. Phonetic similarity to Hebrew	29
f. Stylistic variation	30
The spelling of the Haggadot	33
The Uniqueness of the Ladino translations of the Haggadot	33
a. Idiosyncratic features of the text	33
b. The Haggadot translations compared to other Ladino translations	36
Abbreviations and Bibliography	39